

Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetui

2023 m. rugėjo 19 d., 23-147VK

Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitetui

Lietuvos Respublikos Seimo Energetikos ir darnios plėtros komisijai

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

DĖL SUSKYSTINTŲ NAFTOS DUJŲ APMOKESTINIMO

Lietuvos verslo konfederacija, viena didžiausių verslo organizacijų Lietuvoje, kreipiasi į Jus dėl Seimo š.m. gegužės 19 d. priimto Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo Nr. IX-569 1, 2, 3, 27, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 53, 58-1, 59 straipsnių, II skyriaus penktojo skirsnio pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 3 priedu ir 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo (toliau – įstatymas), kuriuo bus įvedamas, LVK nuomone, neproporcinalgai didelis akcizas suskystintoms naftos dujoms (toliau – SND) ir kitiems dujiniam angliavandeniliams.

Seimui svarstant įstatymo projekta, LVK iš esmės jį palaikė, motyvuodama tuo, kad (jau priimtas) reguliavimas yra žingsnis pirmyn siekiant užtikrinti, kad kuro apmokestinimas akcizais būtų grindžiamas CO₂ išmetimų kiekiu. Vis dėlto, priimtas reguliavimas SND atžvilgiu buvo priimtas neatsižvelgiant į pastarojo poveikį pramonės konkurencingumui ir taip pat yra kritikuotinas CO₂ emisijos aspektu, nes yra mažiau taršus už kai kurias kitas kuro formas. LVK sveikina Akcizų įstatymo pataisą, tačiau ižvelgia grėsmę, kad apmokestinimas konkrečiai SND atžvilgiu gali sukurti atvirkščias paskatas kai kurioms įmonėms naudoti taršesnį kurą.

Naujas SND apmokestinimas reikšmingai išbrangins šio energetinio kuro išsigijimo kaštus verslui ir taip mažins SND naudojančių įmonių konkurencingumą. Akcizų įstatymo tikslais šiuo metu SND yra išskirtos į dvi kategorijas: 1) SND, naudojamos komunalinėms ir buitinėms reikmėms; 2) SND kaip variklių kuras yra apmokestinamas akcizu. Įstatymu priimtas reguliavimas, kuriuo ir SND, naudojamos komunalinėms ir buitinėms reikmėms, būtų apmokestinamos. Siūlomas įvesti 304,1 Eur/t akcizas SND, kurį taip pat papildytu CO₂ dedamoji, pastaroji 2030 m. jau siektų 183,6 Eur/t. Tai lemtų net 76% SND kainos augimą.¹

SND CO₂ emisija šias deginant yra santykinai mažesnė nei daugumos kitų, pramonei prieinamesnių ir plačiai naudojamų apmokestinamujų angliavandenilių. Nepaisant to, kad pramonėje SND suvartojimas yra santykinai nedidelis, svarstyti, ar jis neturėtų būti bent jau nebaustinas, atsižvelgiant į tai, kad SND CO₂ išmetimai yra vos 16,8% didesni už gamtinių dujų ir net 43,87% mažesni už akmens anglų CO₂ išmetimus.

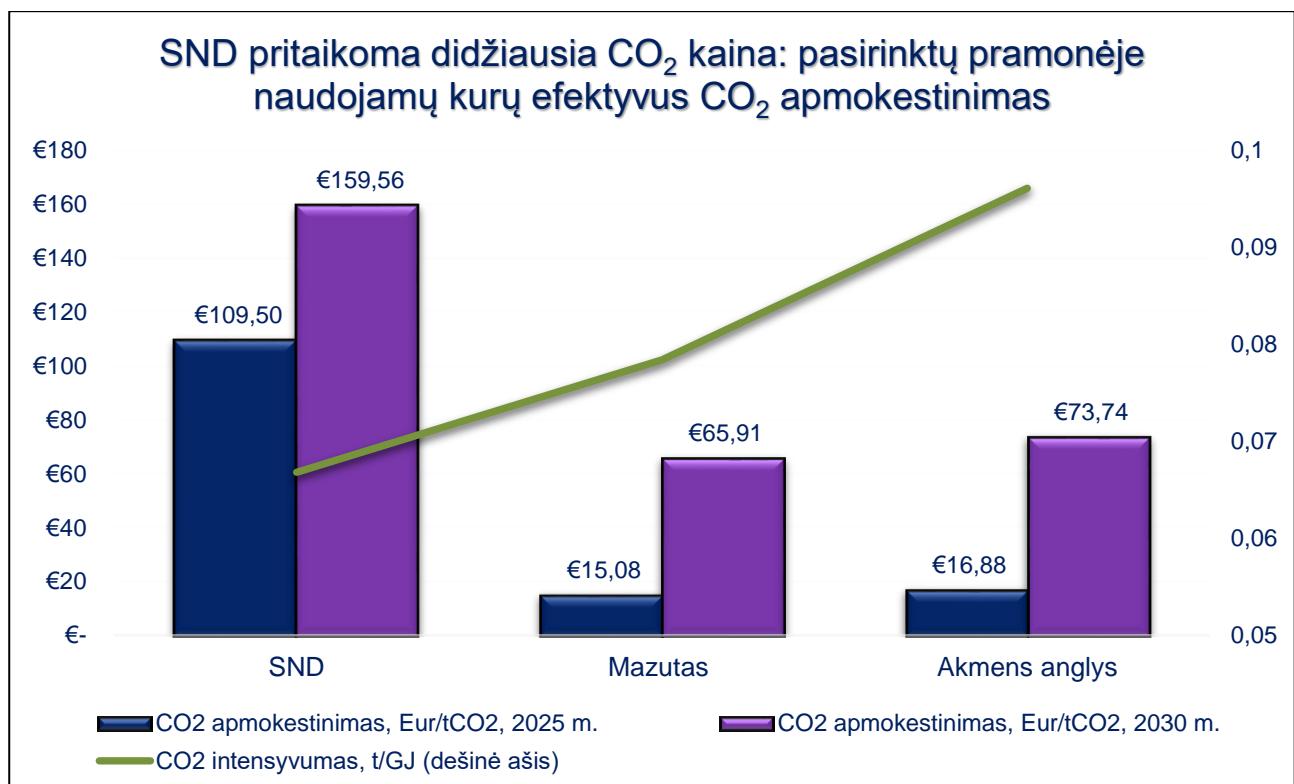
Priimtas akcizas SND yra neproporcinalgai didelis CO₂ apmokestinimo kontekste. 2025 m. viena tona išmesto CO₂ deginant SND verslui atsieis apie 109,5 Eur, tuo tarpu, pavyzdžiui, deginant daug

¹ Kainos pokytis priklauso nuo naftos dujų rinkos kainos duotuoju momentu, tačiau remiamasi Aplinkos ministerijos pristatyta informacija Seimo Biudžeto finansų komiteto klausymuose dėl įstatymo projekto.

Gedimino pr. 2/1-28, LT-01103 Vilnius

Tel. +370 5 212 1111, info@lvk.lt, www.lvk.lt

taršesnes akmens anglis – 16,88 Eur, t.y. net 85% mažiau; 2030 m. šis skirtumas sumažės, bet liks vis dar įspūdingai didelis – CO₂ deginant akmens anglis kainuos 54% mažiau. Tuo pačiu, gamtinėms dujoms CO₂ dedamoji nebus taikoma ir numatomas bazinis akcizas yra itin mažas, nors pastarųjų CO₂ išmetimai yra santykinai panašesni, nei lyginant SND ir kitais, taršesniais kurais. Atsižvelgiant į santykinai mažais CO₂ išmetimais ir santykinai mažesniu poveikiu aplinkai (įskaitant oro taršą) pasižymintiems SND, kai lyginame su taršesniais kurais, toks didelis priimtas akcizas SND yra vertinamas kaip išimtinis ir neteisingas. Natūraliai, SND atsisakyti skatinantis reguliavimas lygiagrečiai skatina vartoti kitas kuro rūšis, kurios konkrečiai pramonės atveju neretai yra taršesnės. LVK yra įsitikinus, kad konkrečiai SND atžvilgiu priimtas reguliavimas deramai neatsižvelgia į apmokestinamojo objekto CO₂ išmetimus ir todėl prieštarauja tikslams, dėl kurių Įstatymu leidėjas priėmė Įstatymą.

SND atsisakyti skatinantis reguliavimas lygiagrečiai skatina vartoti kitas kuro rūšis, kurios gali būti taršesnės. LVK pilnai pritaria CO₂ dedamosios įvedimui. LVK manymu, būtent CO₂ dedamoji turėtų būti pagrindas efektyviam CO₂ išmetimų apmokestinimui, šią poziciją LVK išreiškė dar 2021 m. liepos 14 d. laišku, adresuotu *inter alia* finansų viceministrei ir aplinkos ministro patarėjai. Šiame laiške, be kita ko, buvo paminėta, kad „Jeigu naikinamos lengvatos iškastiniams kurui – LVK šiam veiksmui iš principo pritaria – apmokestinimas keičiamas turi būti ne tam, kad reguliacinio arbitražo pagrindu atsirastų nauji „laimėtojai“ ir „pralaimėtojai“. Tačiau neištaisius ydingai nustatyto tarifo SND, gamybos procese SND naudojančiam verslui bus sukurtos reikšmingos paskatos vietoje SND naudoti kitus, taršesnius kurus.

Pernelyg dideli akcizo SND nustatymą įrodo ir tai, kad būtent SND siūloma nustatyti itin dideli bazinių akcizą. Lyginant su daug plačiau pramonėje naudojamomis akmens anglimis ir dyzeliniu, 2030 m. pilnai įsigaliojus CO₂ dedamajai, kuri pilnai koreliuoja su CO₂ apmokestinimu (60 Eur/tCO₂), pastaroji sudarys 37,6% viso akcizo SND, tačiau net 81.3% viso akcizo akmens anglims, panašus

santykis ir kitų šildymui skirtų ir pramonėje naudojamų kurų. Tai rodo, kad didelė dalis akcizo SND nėra pagrįsta išmetamo CO₂ kiekiu.

Įmonės, kurių gamybos procese š.m. naudojamos SND, dažnu atveju yra tos, kurios negali šio kuro lengvai pakeisti mažiau taršiu kuru dėl gamybos proceso atokumo ir kitų priežasčių, todėl akcizo SND padidinimas verslui nepadidins paskatos pereiti prie mažiau taršaus kuro, tačiau mažins įmonių konkurencingumą. Naftos kuro pritaikymas gamybos procese yra brangus, reikalauja griežtos atitikties aplinkosauginiams ir įrenginių eksploataavimo reikalavimams, todėl tai yra kuras, kurį verslo subjektai naudoja neturėdami galimybės naudoti kito kuro. Tai, beje, taip pat prisideda prie to, kad kai kurios įmonės, galėdamos naudoti SND, bet galėdamos naudoti ir taršesnį kurą, renkasi alternatyvą (pvz. dyzeliną), nes SND pritaikymas gamybos procese reikalauja reikšmingų investicijų, laiko, taip pat yra sunkiau jas panaudoti užtikrinant įmonės atitiktį teisės aktams.

EBPO ragina užtikrinti stabilias verslo sąlygas CO₂ kainos nustatymo kontekste ir įvertinti įmonių konkurencingumą. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) studijoje „Poveikio klimatui neutralumas iki 2050 m. – reformų Lietuvoje galimybės“ yra teigama, kad CO₂ kainos neapibrėžumas, taip pat ir per aukštai nustatyta CO₂ kaina gali mažinti paskatas įmonėms investuoti į mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančias technologijas ir projektus.² EBPO atstovas 2023 m. balandžio 24 d. Aplinkos ministerijos suorganizuotame pristatyme atkreipė dėmesį į tai, kad ES valstybės narės viena ranka imasi įvairių veiksmų siekdamos užtikrinti, kad CO₂ kainos svyravimai nesudarytų neigiamų paskatų Bendroje rinkoje veikiančiam verslui investuoti ir reinvestuoti, tačiau kita ranka siekia išlaikyti ir sustiprinti ribinį CO₂ kainos signalą, kuris paskatintų trumpuoju laikotarpiu atsisakyti perteklinio iškastinio kuro suvartojimo. Trumpai kalbant, EBPO ragina CO₂ apmokestinimu nebiloginti investicinio klimato, tačiau stiprinti ribinį kainos signalą, kuris skatintų atsisakyti perteklinių CO₂ išmetimų ir sudarytų pakankamas paskatas mažinti iškastinio kuro suvartojimą. Konkrečiai SND apmokestinimo atveju, priimtas akcizas reikšmingai blogina konkurencingumą būtent dėl to, kad dalis jas naudojančių įmonių neturi mažiau taršių alternatyvų ir lengvai prieinamų alternatyvų, todėl akcizas kelia grėsmę šių įmonių paskatomoms (re)investuoti Lietuvoje.

Neproporcingai didelis akcizas SND tikrai paveiks verslo sąlygas ir dalies Lietuvos pramonės konkurencingumą, nes kitose šalyse yra nustatyti mažesni akcizai versle naudojamoms SND. Siekiant išlaikyti konkurencingumą, daliai pramonės gali tekti pereiti prie taršesnio kuro. Latvijoje verslo reikmėms naudojamoms SND taikomas 0 Eur/t akcizas, Lenkijoje – 13,14 Eur/t, Estijoje – 55 Eur/t.³

Tuo pačiu tikėtina, kad Lietuvoje priimtas 487,7 Eur/t akcizas SND 2030 m. bus vienas didžiausių Europoje. Šiuo metu net Švedijoje, pasižyminčioje vienu didžiausių CO₂ apmokestinimu pasaulyje, SND bazinis tarifas verslo reikmėms naudojamoms SND siekia 118,35 Eur/t ir yra daugiau nei du kartus mažesnis nei Įstatymu priimtas. Akcizas Švedijoje kartu su CO₂ dedamaja siekia 443,60 Eur. Nyderlanduose, kitoje itin dideliu energinio kuro apmokestinimu pasižyminčioje šalyje, akcizas SND lygus 344,74 Eur/t – už šį Lietuvoje nustatytas SND akcizas bus didesnis jau 2026 metais. Suomijoje akcizas SND lygus 314,9 Eur/t, ir jau 2025 m. Lietuvoje akcizas SND bus didesnis, ir su kiekvienais metais toliau augs. Taigi, nustatytas akcizo tarifas SND yra vertintinas kaip per didelis ir atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje nustatytas akcizas yra didesnis nei šalyse, pasižyminčiose itin dideliu energinio kuro apmokestinimu ir didesniu išsivystymo ir kainų lygiu, nei Lietuvoje.⁴

² Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, „[Poveikio klimatui neutralumas iki 2050 m. – reformų Lietuvoje galimybės](#)“, ENV/EPOC/WPEP(2022)13, 2023, 216 ir 217 punktai.

³ Europos Komisijos mokesčių duomenų bazė: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchResult.html.

⁴ Ten pat.

Akcizo SND įvedimo poveikis pramonės konkurencingumui iš esmės nebuvo aptartas Įstatymo projekto aiškinamajame rašte ir tai sudaro pagrindą įvesto akcizo persvarstymui. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte teigama, kad „Akcizų lengvatos, taikomos SND, panaikinimas daugiausia palieštų namų ūkius, naudojančius SND balionuose maistui ruošti. Šios kuro rūšies pakeitimui į švaresnę alternatyvią rūšį numatyta ir jau teikiama finansinė parama“, taip pat įvardijamos valstybės pagalbos schemos, kuriomis remiama (ketinama remti) buitinių vartotojų perėjimą prie mažiau taršaus kuro. Aiškinamajame rašte nėra aptartas SND akcizo įvedimo poveikis pramonės konkurencingumui, nepaisant to, kad siūlomas įvesti, kaip aptarta, neproporcingai didelis ir su SND CO₂ išmetimo parametrais nesusijęs akcizas, kuris 2030 m. beveik padvigubins šio kuro kainą lyginant su šio kuro kaina šiandien. Atsižvelgiant į tai, tikslina persvarstyti akcizo tarifą SND, atsižvelgiant į SND akcizo įvedimo poveikį verslo aplinkai ir konkurencingumui.

Apibendrindami pabrėžiame, kad LVK nesiūlo akcizo SND ilguoju laikotarpiu atsisakyti išvis, taip pat nesiūlo atsisakyti ir CO₂ dedamosios taikymo naftos dujoms. LVK nuomone, akcizas SND ir kitiems dujiniams angliavandeniliams turi būti nustatomas, atsižvelgiant į 1) SND CO₂ išmetimą (t.y. turi neskatinti pramonės subjektų naudoti taršesnio kuro gamyboje); ir 2) deramai atsižvelgti į pramonės konkurencingumą.

Dėl visų šių priežasčių prašome:

- Seimo Ekonomikos komitetą, Biudžeto ir finansų komitetą ir Energetikos ir darnios plėtros komisiją suorganizuoti klausymus dėl SND ir kitų dujinių angliavandenilių apmokestinimo.
- Aplinkos ministeriją ir (ar) Seimo Biudžeto ir finansų komiteto, Ekonomikos komitetą ir Energetikos ir darnios plėtros komisijos narius iniciuoti Įstatymo pataisais, kuriomis būtų siūloma koreguoti Įstatymo 9 straipsnį (Akcizų įstatymo 39 straipsnį), nustatant, kad **verslo reikmėms naudojamos SND ir kiti dujiniai angliavandeniliai yra apmokestinami tik CO₂ dedamaja.** Atsižvelgiant į 2022 m. energinių išteklių kainų krizės metu atlirkas pramonės investicijas ir tai, kad reikalingas laikas joms atsipirkti, pavélini Įstatymo 9 straipsnio (Akcizų įstatymo 39 straipsnio pakeitimų) įsigaliojimą iki 2026 m. sausio 1 d. Pavélinus 9 straipsnio įsigaliojimą, akcizo CO₂ dedamoji SND ir kitiems dujiniams angliavandeniliams būtų pradėta taikyti kartu su padidėjusių gamtinių dujų apmokestinimu, **akcizas 2026 m. siektų 61,20 Eur/t.**

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė

PRIDEDAMA: Pasirinktų pramonėje naudojamų kurų apmokestinimas 2025 ir 2030 m., 1 lapas.

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriauciūnas, el.p.: vilius@lvk.lt, mob. +370 608 98408.

1 lentelė. Pasirinktų pramonėje naudojamų kurų apmokestinimas 2025 ir 2030 m.:

Kuro rūšis	SND	Mazutas	Akmens anglys
Grynoji šiluminė vertė, GJ/t	45,75	39,14	22,69
Grynoji šiluminė vertė, t/GJ	0,0219	0,0255	0,0441
CO2 išmetimai, t/GJ	0,0668	0,0784	0,0961
Bazinis akcizas 2025 m., Eur/t	304,10 €	15,06 €	15,00 €
Bazinis akcizas 2030 m., Eur/t	304,10 €	15,06 €	30,00 €
CO2 dedamoji 2025 m. (1tCO2 = 10 Eur)	30,60 €	31,20 €	21,80 €
CO2 dedamoji 2030 m. (1tCO2 = 60 Eur)	183,6 €	187,2 €	130,8 €
Energijos apmokestinimas, 2025 m. Eur/1 GJ	7,32 €	1,18 €	1,62 €
Energijos apmokestinimas, 2030 m. Eur/1 GJ	10,66 €	5,17 €	7,09 €
CO2 apmokestinimas 2025 m., Eur/tCO2	109,50 €	15,08 €	16,88 €
CO2 apmokestinimas 2030 m., Eur/tCO2	159,56 €	65,91 €	73,74 €
Kaip skiriasi CO2 išmetimai lyginant su SND, proc.	-	<u>+17,3%</u>	<u>+43,8%</u>
Kaip skiriasi efektyvi CO2 kaina naudojant kurą, lyg. su SND 2025 m., proc.	-	<u>-86%</u>	<u>-85%</u>
Kaip skiriasi efektyvi CO2 emisija naudojant kurą, lyg. su SND 2030 m., proc.		<u>+59%</u>	<u>+54%</u>
Kaip skiriasi apmokestinimas lyginant su SND 2025 m., Eur/GJ	-	<u>-83,8%</u>	<u>-77,8%</u>
Kaip skiriasi apmokestinimas lyginant su SND 2030 m., Eur/GJ	-	<u>-51,5%</u>	<u>-33,5%</u>

LVK skaičiavimai, atlikti remiantis Lietuvoje taikomos kuro grynosios šiluminės vertės ir išmetamų teršalų faktoriais (šaltinis: <https://aaa.lrv.lt/lv/veiklos-sritys/klimato-kaita/es-atl-prekybos-sistema/informacijos-mainu-centras>) ir Istatymo projekto aiškinamajame rašte pateikta informacija.